

SISYFOS

Cílem Českého klubu skeptiků SISYFOS je šíření vědeckých poznatků a nezkreslených informací. Zkoumáme sporné jevy a vystupujeme proti pseudovědeckým názorům. Pomáháme chránit spotřebitele před nabídkou podvodných služeb, pomůcek a přístrojů. Podporujeme kritické myšlení a zdravou pochybovačnost. Naším členem se může stát každý, kdo dává přednost rozumu před vírou v zázraky.

Třetí celostátní setkání ČKS Sisyfos

SKEPTIKON

Letovice

8.-10.9.2006

čtěte na straně 16

MEMY A MEMETIKA

Jiří Heřt

Koncem 20. století se náhle ve vědeckém světě objevil termín mem, po něm memetika, a dnes už slyšel o memech snad každý, i když přesný obsah memetiky zná málokdo. Tvůrcem termínu mem byl před třiceti lety evolucionista – darwinista Richard Dawkins, který je autorem stejně šťastného (nešťastného?) silně infekčního „memu“ „sobecký gen“. Podle Dawkinse lze Darwinovu geniální myšlenku, že evoluce je procesem výběru z variabilních replikujících se prvků považovat za obecnou teorii, kterou je možno aplikovat i na jiné případy evoluce ve vesmíru, než je ta biologická na naší Zemi, např. na kulturní evoluci člověka.

Protože jde o dva speciální případy téže evoluční teorie, měly by být oba procesy analogické a je tedy vhodné použít pro ně i analogické termíny. Za takový navrhl Dawkins slovo mem z řeckého Slovo miméma = napodobení, obraz (zní podobně jako angl. memory a franc. meme). Z jednoduchého nápadu o memu se vyvinula rozsáhlá disciplína, módní memetika a objevily se desítky termínů, odvozených od slova mem (memflex, egoplex, memotyp, memoid aj.). Mem se stal běžně používaným termínem, byl přijat i oficiálně do Oxfordského slovníku angličtiny (*mem = základní prvek kultury, o němž lze tvrdit, že je dědičný negenetickou cestou, zvl. imitací*), vydávají se knižní publikace i samostatný časopis „The Journal of Memetics“ (jmem-emit.cfpm.org), pořádají se konference o memetice a na internetu jsou statisíce odkazů i samostatných strán-

Z OBSAHU

Memy a memetika (J. Heřt)	...1
Skeptik pod padajícím květináčem (Č. Zlatník)	...4
Fromin „na ptačí chřipku“ (J. Heřt)	...6
Magnetokinecké metody sanace... (T. Klečka)	...8
Tržnice senzací... (L. Příbylová a V. Nosková)	...12
Skeptické bodliny: Když vibruje jméno (VN)	...13
Jak prof. Vopěnka rybařil (Č. Zlatník)	...14
Deka za tisíce... (L. Frýdecká)	...14
Panorama (překlad M. Urban)	...15
Třetí Skeptikon	...16

nek. Mnozí memetiku považují za novou samostatnou vědu, jiní se vyjadřují kriticky a odmítají ji.

V naší republice upozorňoval na memetiku nejprve František Koukolník. Podrobnější seznámení umožnily v češtině vydané publikace: překlad knihy Richarda Dawkinse „Sobecký gen“ (Praha, Mladá fronta 1998; první vydání originálu vyšlo v r.1976), překlad knihy Susan Blackmoreové „Teorie memů. Kultura a její evoluce“ (Praha, Portál 2001; originál vyšel v roce 1999) a sborník „Memy ve vědě a filosofii?“ (Praha, Filosofia 2004).

Memy i geny jsou replikátory, schopné množení s chybami, tedy mutacemi, a podléhají výběru. Principiálně se však memy od genů liší tím, že zatímco se geny předávají pohlavním rozmnožováním, memy imitací. Dawkinsova nejasná definice memů a následné rozmanité, často protichůdné interpretace memetiky jiných autorů z ní udělaly hodně diskutabilní téma. Ze skeptického pohledu nemá dokonce daleko k pseudovědě, a proto jí věnujeme podrobnější rozbor, podobně jako např. Polichak v časopise německých skeptiků Skeptiker (17, 4-12, 2004).

Jaké jsou cíle memetiky?

Dawkins nechtěl nic jiného, než povýšit platnost Darwinovy teorie na teorii obecnou a demonstrovat, že ji lze aplikovat i na kulturní evoluci. Netušil, že se jeho nápad stane tak atraktivní a že bude mít záhy tolik následovníků (Brodie, Lynch, Dennett aj.), kteří z memetiky vytvoří novou disciplínu. Blackmoreová pak jejich názory shrnula, doplnila a formulovala jasně cíle memetiky.

Cílem memetiky, jako nové vědy, je ukázat, že „*mnohé aspekty lidské přirozenosti lze memetickou teorií dokázat mnohem lépe než v současnosti existujícími konkurenčními teoriemi*“. Blackmoreová definovala mem takto: „*mem je úplně všechno, pokud se to šíří imitací*“. „*Pokaždé když promluvíme, vyrábíme memy*“. Také vše, co děláme, je memem. Memy jsou sobecké (samořejmě v metaforickém smyslu) jako geny, hledí jen na to, aby se šířily, nehledí na užitečnost pro jedince nebo druh. My jsme jen jejich hostiteli. Memetika má přispět k pochopení evoluce vědeckých ideí, vztahů mezi geny a memy, má vysvětlit vývoj „*prerostlého*“ mozku člověka, vznik a evoluci altruismu, sexuálních praktik, adopce, náboženství, mýtu New Age, šarlatánských praktik, komunikace i podstatu osobnosti a vlastního „já“. Aspirace má autorka obrovské, memetika se má stát „*novou sjednocující velkou teorií, novým paradigmatem pro pochopení lidské přirozenosti*“. Podle Blackmoreové dokonce „*nic ve světě ducha nedává smysl bez teorie evoluce pomocí memetické selekce*“ (a la Dobzhanského „*nic v biologii nedává smysl leč z hlediska evoluce*“). Její vysvětlení sice mají povahu spíše zajímavých spekulací a líbivých příběhů než vědeckých důkazů, nicméně výstavba její koncepce nepostrádá logiku a představa o aktivní roli sobeckého memu ji zákonitě dovede až k následujícímu vyjádření: „*Veškeré lidské jednání, ať vědomé či nevědomé, vzniká ze složitých interakcí mezi memy, geny a jejich produkty v navýsost složitém prostředí. Lidské „ego“ není jejich iniciátorem, protože nemá „vědomí“, jež by mu umožnilo „vědomě se rozhodnout“. Ani zbla pravdy není na představě niterného já uvnitř mého těla, které by ovládalo mé tělo a mé myšlení. A protože neexistuje autonomní ego, nemůže být ani svobodná vůle*“.

Blackmoreová tedy popírá Dawkinsův názor, že díky memům „*my jediná na Zemi se můžeme vzbouřit proti tyranii sobeckých replikátorů*“ (genů). Podle Blackmoreové není kdo by se mohl bouřit, protože my sami jsme přece jen souborem memů, egoplexem. Nic takového, jako svobodné já, neexistuje.

Memetika je tedy velice ambiciózní, leč příliš spekulativní a obsahuje tolik rozporů, že se stala hned od počátku předmětem ostré kritiky se strany sociologů, psychologů i evolucionistů. Slavný S. J. Gould ji dokonce prohlásil za sbírku „*nesmyslných metafor*“.

Nejasná definice memu

Uvedu alespoň ty hlavní námitky: Jestliže máme považovat memetiku za vědu analogickou genetice, pak musí být analogie mezi nimi přesnější a obsáhlejší, než jen v replikační schopnosti memů. Na problém narazíme už při definici memu. Není jasné, co je to mem a zda je skutečně analogický genu. Dawkins ve výčtu příkladů uvádí několik memů, (písně, nápady, chytlavé fráze, móda, způsob výroby hrnců nebo stavby oblouků), které jsou ovšem svou povahou nesouměřitelné. Některé Dawkinsovy memy jsou návodem k výrobě nějakého prvku (hrnce, oblouku), což skutečně odpovídá genům, na druhé straně je memem prvek sám, tedy nápad, píseň, móda, tedy zřejmě také hrnec nebo oblouk. Neznáme

také sídlo memu. Je jím přímo recept na hrnec, nebo hrnec sám, nebo informace sídlící v mozku jako konkrétní neuronová struktura? Nejasná definice memu je základním problémem analogie memetiky s genetikou. Nikomu z memetiků se jej nepodařilo vyřešit.

Mezi geny a memy je jeden zásadní rozdíl. Přirozeným výběrem individuí jsou zdatné geny vybírány nepřímo prostřednictvím interaktora, vehikla, a tím je jedinec (fenotyp). Jeho změny, vyvolané vnějšími vlivy, nejsou přenosné do dalších generací. Memy a jejich změny jsou však předávány přímo, ať už jako návod nebo jako hrnec. Takový způsob výběru se liší od darwinistického, jde o dědičnost získaných vlastností, lamarckistickou. A to je rozdíl principiální, protože přístup darwinistický a lamarckistický stojí ostře proti sobě jako zcela odlišné teorie. Není proto srozumitelné, proč Dawkins a další memetici vydávají kulturní evoluci za proces darwinistický. Je to matoucí, protože dnes pod pojmem darwinismus rozumíme neodarwinistickou, syntetickou teorii, slučující genetiku s přírodním výběrem.

Ani směr přenosu memů neodpovídá přenosu genů. Geny se přenášejí jen vertikálně do další generace, memy třeba i zpětně generaci předchozí, ale také horizontálně jedincům téže generace, a to přímým napodobováním. V případě kultury a její evoluce jde tedy spíše o proces infekční, epidemický, než o biologickou selekci genů. Ještě jedna analogie kulhá. Evoluce je adaptivní, vede k výběrům znaků nejvhodnějších, účelných, zatímco mnohé memy jsou neutrální (a přesto podléhající výběru na rozdíl od genů) nebo i škodlivé a mohou pak ohrozit biologickou zdatnost druhu (kouření, drogy, celibát aj.). Geny a memy tedy často působí v protichůdném směru.

Jsme otroky memů?

Chybnost analogií by snad ani tolik nevadila jako velice sporné výklady kulturní evoluce.

Pochybný je už výklad, že se memy přenášejí jen přímou imitací. Vždyť všechny informace jsou podle poznatků kognitivní psychologie zpracovávány mozkiem při příjmu i výstupu do mozku v závislosti na okolnostech přenosu, a v mozku potom podléhají neustálému přepracovávání a změnám. Vzpomínky jsou proto nepřesné, mění se časem, mnohdy jsou i zcela falešné. Neexistuje přece vzpomínka jako něco uchopitelného, jde o aktivní plastický proces mezi neurony v mozku. Vzpomínky jsou stále nově rekonstruovány. To se výrazně liší od představy pasivních, sobeckých, okopírovaných jednotek, jakými mají být memy. Memetici jdou tak daleko, že vše považují jen za kopírování. Slavná je věta Dennettova: „*Odborník je jen způsob, jakým nějaká knihovna vytváří další knihovnu*“. Kritici také protestují proti představě memetiků, že jsme otroky memů a že neexistuje svobodná vůle, tvořivost,

Prof. Jiří Heřt

vlastní vědomí. Kdyby totiž byla kulturní evoluce závislá jen na hře starých nebo i nově mutovaných memů a nebyl zde žádný řídicí činitel, tak by ke kulturní evoluci lidské společnosti, o jejíž existenci pochybovat nelze, nemohlo dojít

A lze vůbec vysvětlit kulturní evoluci samotnou memetikou? Snad jen z malé části, protože kulturní evoluce má dvě složitě kooperující složky, genetickou i memetickou. Sociobiologové dokazují přesvědčivě, že chování jsme o značné míry převzali od našich předků, primátů, a že je tedy velkou měrou podmíněno geneticky. Kromě toho je kultura nesmírně složitým a košatým fenoménem, kde se sice s prostým kopírováním, které lze narazit na genetické kopyto, sice setkáváme, ale vedle imitace se uplatňuje prosté učení, sociální učení, aktivní výběr, přenos memů nařízením aj.. A jak by memetici hodnotili masivní šíření memů v dobách totalitních? Dobrovolnou imitací? Memetici kromě toho nedokázali, že memetika je vhodnějším nástrojem ke studiu kulturní evoluce než vědy ostatní a navíc jednoduše ignorují cenné poznatky takových věd, jakými jsou kognitivní psychologie a sociální psychologie. Stavět na dosažených znalostech je ovšem samozřejmostí při jakémkoli řádném vědeckém bádání.

Ani na vědu a její evoluci nelze memetiku aplikovat, jak vysvětluje např. Břetislav Fajkus ve výše zmíněném sborníku „Memy ve vědě a filosofii?“. Podle Fajkuse „*teoretická a experimentální činnost je determinována přijatými teoriemi a nové poznatky se rodí v konfrontaci právě s těmito teoretickými předpoklady*“. Jednoduše řečeno, smyslem vědy je produkování nových poznatků, dejme tomu „memů“, „mutací“, což nemá s pouhým imitováním nic společného. Ani šíření vědeckých „memů“

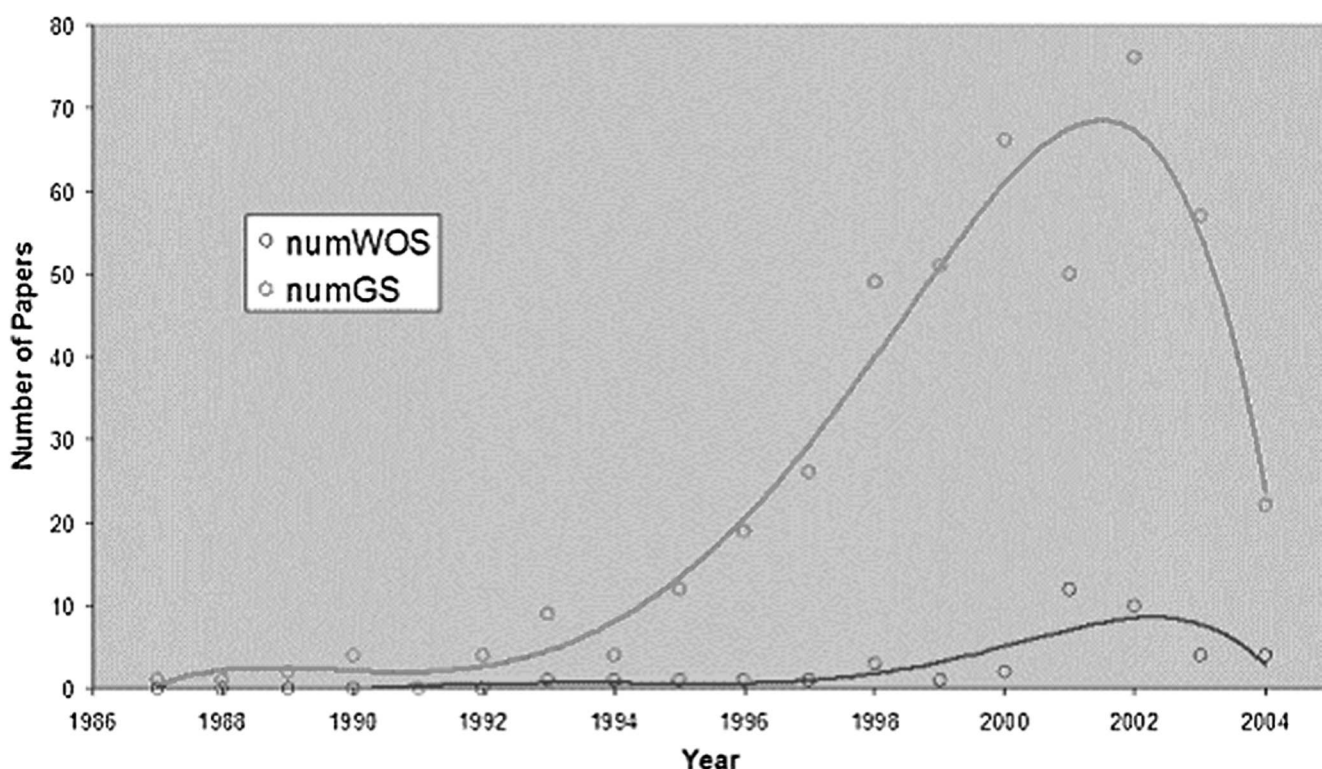
nemá charakter imitace. nebo infekce, naopak nové vědecké poznatky se často jen obtížně probíjovávají proti memům zastaralým.

Je memetika vědou?

Pochyby o memetice narůstají, a když se při jejím výkladu setkáváme s módním zneužíváním teorií a termínů moderní vědy, jako jsou teorie chaosu, samoorganizace, termíny z oblasti informatiky i kybernetiky, dokonce i geometrie fraktálů, tak se pochyby o serióznosti memetiky ještě zvětšují.

Takže, jak hodnotit memetiku? Těžko ji považovat za vědu, když převážně jen spekuluje a když je sporné, zda jsou její ojedinělé předpovědi testovatelné, když se memetici neshodli ani na těch nejzákladnějších definicích pro mem a jeho sídlo, když memetika nemá vlastní metodiku ani svůj vlastní předmět, když nezná a neopírá se o poznatky ostatních humanistických věd, které kulturní evoluci studují. Tak daleko, abychom ji museli považovat za pseudovědu, jít snad nemusíme, ale více než filosofickou spekulací zatím memetika není. Nové poznatky ani výklady kultury ještě nepřinesla. Snad jí ale přece jen můžeme něco přičíst k dobru, že totiž zvýšila zájem o studium kulturní i biologické evoluce u odborné a snad i laické veřejnosti

A jaká je budoucnost memetiky? Mnozí jí sice věští další vývoj směrem k exaktní vědě, ale tomu dnes nasvědčuje jen málo. Převážná většina vědeckých pracovníků z přírodovědné i humanitní oblasti pochybuje o jejím explanačním potenciálu nebo ji přímo odmítá. A nic dobrého pro budoucnost memetiky nevěští ani to, že zájem o ni, po bouřlivém rozvoji koncem 20. století, v posledních letech podle citačních indexů naopak prudce klesá, jak ukazuje graf B. Edmondse (J. of Memetics 9, 2005).

Počet článků, které se v průběhu jednoho roku zmínily o memetice (zadaný termín „memetics“) podle vyhledávače Google Scholar (numGS) a podle citačního indexu ISI (numWOS).

MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ PÍŠE ČKS SISYFOS

Vážená paní Nosková, vážení předsedající, obdrželi jsme od Vašeho občanského sdružení dopis s žádostí o sdělení názoru Ministerstva zdravotnictví na homeopatii. K dané problematice Vám ve shodě s Vědeckou radou ministerstva sdělujeme následující stanovisko:

V souladu s evropskou legislativou jsou mezi léčivé přípravky řazeny i homeopatické přípravky, i když nemají zcela vlastnosti léčivých přípravků a látky v nich obsažené nejsou vždy látkami s prokázaným léčivým účinkem. Důsledkem tohoto jejich zařazení je zajištěno, že před jejich uvedením na trh musí být prokázána jejich jakost a bezpečnost, že jsou vyráběny za podmínek správné výrobní praxe pro léčivé přípravky, že je ze strany státních orgánů zajištěn dozor nad nimi a že jsou o nich poskytovány odpovídající informace. Homeopatické léky podléhají zjednodušenému postupu registrace, při kterém se nepožaduje důkaz léčebné účinnosti a jsou vymezeny podmínky, které musí homeopatický přípravek splnit, aby zjednodušený postup registrace byl uplatitel-

ný. V případě registrace homeopatických přípravků je zakotvena zásada, že se neprovádí hodnocení účinnosti a následně je v zákonu o léčivech zakotven požadavek deklarovat jednoznačně na obalu a v příbalové informaci homeopatického přípravku skutečnost, že léčebné indikace nebyly schváleny. Homeopatické přípravky nejsou hrazeny z prostředků veřejného zdravotního pojištění proto, že chce-li je občan užívat, má v souladu s ostatními zeměmi EU tuto možnost, stát ovšem toto jeho právo nepodporuje úhradou ze solidárního pojištění. Stát také nepodporuje ani samotnou homeopatii (např. zařazením odborných kurzů pod IPVZ apod.). Ministerstvo na druhé straně nemá důvod homeopatii v rukou lékařů zakazovat, neboť lékaři z ní využívají pouze individuální přístup k pacientovi, jinak jsou vázáni všemi ustanoveními zdravotnických zákonů, včetně zákona o vzdělávání lékařů.

S pozdravem

MUDr. Jaroslav Štof, CSc.

MBA ředitel odboru zdravotní péče a farmacie

SKEPTIK POD PADAJÍCÍM KVĚTINÁČEM

Čeněk Zlatník

„Padající květináč“ je cyklus, který s lehkou nadsázkou a něžným humorem mapuje všední život u nás – jde o publicistický pořad s důrazem na témata všedního civilního života. Cílem je, aby o celospolečenských tématech bylo vypovídáno a uvažováno na základě rozboru relativně známých, konkrétních problémů, událostí a jevů – tedy nikoli na základě intelektuálně spekulativních úvah. Pořad je zacílen především na střední a starší generaci diváků. (Ze stránek České televize.)

Vystupoval jsem hned v prvním díle tohoto měsíčníku a stal se nakrátko „televizní hvězdou“. Byl to zajímavý pocit, když mi odezvou docházely povzbudivé SMS a majly.

Přišel jsem k té slávě jako předseda společnosti SISYFOS, utéci tudíž nešlo. Krátce po Novém roce mě navštívil na fakultě (vyučuji matematice na ČVUT) tým režiséra Vladimíra Fanty. S náležitou trémou jsem poctivě odpovídal na otázky. Co z nich pan režisér vybere a v jakém kontextu vyšle do světa zůstalo až do vysílání tajemství. Bylo utajeno i mé jméno, v televizním programu stálo, že za skeptiky vystoupí Pavel Vachtl. Přiznávám, měl jsem starost, zda jsem se vyjadřoval zřetelně a zda sestřihem nedojde ke zkreslení, ale ukázalo se, že obavy byly zbytečné. Televizní tým odvedl profesionální práci. V Padajícím květináči č.1 (17.1.2006) bylo ústředním tématem „nahlížení do budoucnosti“. Střídala se vystoupení esoteriků, astroložky a léčitelky Věry Faltusové - Várady, věštkyně Zuzany Antares, výtvarníka a mága

Martina Mainera, s vystoupeními racionálně smýšlejících lidí, filosofa prof. Erazima Koháka, PhD. a mne. Pořad byl proložen úryvkem z inscenace Pohádka o Faustovi. Bylo to vše až nadmíru pestré, nicméně pořad se mi líbil, jistě též proto, že jsem v něm účinkoval. Přátelé neskeptici mi jemně vytýkali, k čemuže jsem se to propůjčil. Přátelé skeptici mě jemně chválili, přičemž kladli otázku, zda má smysl konfrontovat fantazii a slepou víru s racionality. To je pro SISYFOS důležitá otázka, a já se rovnou přiznám, že ji neumím jednoznačně zodpovědět. Padající květináč č.2 (14.2.2006) pojednával o léčitelství a alternativní medicíně. Byl problematičtější a závažnější než č.1. Zastavme se u něj. Moderátor Otakáro Maria Schmidt uvedl pořad takhle:

„Zbavili jsme se strachu ze tmy, děláme si legraci ze strašidel a dokonce jsme donutili divoké šelmy v cirku se proskakovat ohnivými kruhy. Ale čeho jsme se nezabavili je strach z nemoci, z bolesti a ze smrti. Hledáme způsoby, jak to ošidit. A když je nenacházíme u normálního lékaře či normální lékařské vědy, chodíme za léčiteli, či za lékaři, kteří praktikují alternativní léčebné metody. My jsme se dnes vypravili za nimi ... a vy s námi.“

Začalo se u léčitele Jiřího Sehnala. Ten demonstroval svoje diagnostické schopnosti přímo na pana režisérovi. Usuzoval na stav organismu z kyvů kyvadélka nad jakýmisi obrazci rozloženými vedle na stole, přičemž mu neušlo kolísání krevního tlaku. Diagnostikovaný se tvářil vážně, nedivil se. Že by na těch kejklich něco bylo?

Nejspíš ano, vždyť pan Sehnal je jasnovidný odjakživa, zdědil to. Vypravoval příhodu z dětství, kdy se chystal nastoupit do autobusu, ale když uviděl za volantem kostlivce, počkal si moudře na další spoj. A hle, autobus s kostlivcem skončil převrácen v říčním korytu.

Pan Sehnal byl moderátorem tázán na choulostivou záležitost, proč bere za své služby peníze, když je obdarován od Boha. Odvětil, že v tom problém nevidí, odvádí profesionální práci, honorář si zaslouží. (Poznamenejme, že podle platné legislativy není u nás léčitelství živností.)

V pořadu vystoupili kromě pana Sehnala ještě další tři esoterici: astroložka a léčitelka Věra Faltusová – Várady, již mocná léčivá energie vyzařovala z rukou, a léčitelský pár manželů Beáty a Julia Partykových, známých českých „reflexních terapeutů“. Rovněž oni ve vši vážnosti hovořili o svých fantaskních terapeutických a diagnostických schopnostech. Vesměs jde o populární a vyhledávané léčitele, kteří se těší společenskému respektu a kterým nechybí vysoké sebevědomí. Strach z odpovědnosti, kterým se trápívají lékaři, je pro ně neznámý. Partykovi prohlásili, že nemoc neexistuje, existuje jen oslabený organismus, který oni dokáží posílit. Demonstrovali údajné uvolnění krční páteře u figurantky tak, že jí tiskli pravý palec u nohy.

Dalšími aktéry pořadu byli čtyři lékaři, z nichž dva praktikují alternativní medicínu, dva nikoli, ale ani ti neskrývali náklonnost k léčebným alternativám.

MUDr. Josef Lucký je odborníkem na tradiční čínskou medicínu. Prosazuje taoistický, holistický přístup, který pacienta vede k pochopení, co má se sebou dělat. Říkal, že s alternativní léčbou má u nás zkušenost skoro 70% pacientů. MUDr. Lucký vyzval kolegy-lékaře, aby se v případě nesnázi s pacienty na něj obrátili. Léčitele kritizoval, že nejsou organizováni jako v Británii, a proto nemají potřebu se vzdělávat, pracovat na sobě a ani říkat pravdu. (Moje skeptické srdce vždy zaplesá, když se alternativci - konkurenti pustí do sebe navzájem. V čem by mělo vzdělávání léčitelů spočívat, ve zdokonalování všech těch absurdit?)

MUDr. David Frej je propagátorem staroindické ajurvédské medicíny. Uznává nezastupitelnost klasické medicíny, ale ta prý selhává u chronických chorob, u kožních nemocí a migrén, kdy prý dokáže léčit pouze příznaky. Ajurveda je to pravé, zkoumá biorytmy, léčí individuálně.

Odbočím k aktualitě: MUDr. David Frej pravidelně píše do Regenerace a veřejně přednáší. Mám před sebou jeho článek „Postrach jménem ptačí chřipka“ (Regenerace 3/2006). Proti virům doporučuje homeopatické Oscillo-coccinum, tisíce let staré bylinné receptury a k tomu nakonec dodává „... proti virózám patří aplikace několika kapek 3% peroxidu vodíku do ucha, užívání koloidního stříbra, nošení stroužků česneku na krku, konzumace velkého množství ovesné kaše, koupel v nakrájené cibuli apod.“ (A já myslil, že česnek je jenom na topinky a proti upírům.)

MUDr. Pavel Boček, onkolog z Fakultní nemocnice v Motole, se zprvu věcně rozhovořil o léčitelství, jakoby byl sisyfvcem. Vytýkal léčitelství, že je riskantní, je provozováno bez záruk, léčitelé říkají pacientům to, co chtějí slyšet atd. Uvedl dva otřesné případy, kdy léčitel poškodil onkologicky nemocné děti, přičemž jedno skončilo tragicky. A pak najednou obrátil: není zásadně proti léčitelům, vždyť jeho matka provozuje reiki, kde vkládáním ruky tiší bolesti. Přisuzuje léčitelům záhadné diagnostické schopnosti, které mají být pacientům dostupnější než odborná vyšetření. Styk pacienta s léčitelem prý poskytuje více prostoru pro komunikaci. (Nevím, co si z jeho povídání vybrat.)

MUDr. Petr Příhoda z Ústavu lékařské etiky a humanitních základů medicíny II. lékařské kliniky UK zaujal vzorový postmoderní postoj - „všecko je možné“. Medicínské alternativy podle jeho názoru mohou ubližovat, ale mohou i pomáhat - psychoterapeuticky nebo placebovým efektem. Za léčitelem by prý on sám nešel, ale zcela jist si není. Pacient se prý může dostat do stavu, kdy je klasickou medicínou zklamán, je otřesen vážnou chorobou, potřebuje citovou oporu a novou naději, kterou mu školní medicína nedává. (Není mi jasné, proč se tímto způsobem medicína všeobecně shazuje. Pan doktor to takhle přednáší medikům?) Takový pacient prý může zavrhnout dříve zastávanou racionalitu. Jeho víra v léčitele nemusí být planá, léčitelé jsou schopni zázraků, přestože se to přičí rozumu. Jako příklad uvedl pátera Ferdu ze Sušice, jenž měl paranormální cestou odstranit z dýchacích cest dítěte lískový oříšek. MUDr. Příhoda se zdráhá odmítnout léčitelství také s ohledem na zkušenosti z historie, kdy mnohé původně odmítané léčebné metody se později prosadily, jako tomu bylo u vodoléčby, léčby hypnózou nebo psychoanalýzy.

Zkrátka, v Padajícím květináči č.2 byla neoprávněně napadána klasická medicína a nekriticky propagovány léčebné alternativy. Pan režisér Fanta mi však dopisem sdělil jiný pohled: s pořadem prý vyslovili nesouhlas léčitelé!! Zřejmě jim vadila i ta trocha nedůsledné kritiky, která v pořadu zazněla.

Je podivné, že do Květináče č.1, kde dohromady o nic nešlo, byli přizváni zástupci kritické racionality, prof. Kohák a já. Do Květináče č.2, který se týkal závažné problematiky, nikdo takový pozván nebyl.

Podle mého názoru se tu místo kritiky medicíny měl televizní divák dozvědět, jak sporné jsou metody léčitelské a jak velké jsou naopak možnosti dnešní vědecké medicíny

ny. Vždyť od nástupu dnes otloukané vědecké (klasické, školní) medicíny před sotva 150 léty se její zásluhou více než zdvojnásobila průměrná délka života. Před tím dovedli lékaři zhruba to, co dovedou dnešní léčitelé, kteří se starobylostí svých metod paradoxně vychloubají. Předvědecká medicína nedokázala čelit ani banálním chorobám, tím méně vražedným epidemiím. Nedokázala si poradit s bolestí. Znam to ještě z otřesného vyprávění prarodičů. Účinná léčiva bychom tehdy spočetli na prstech jedné ruky.

Léčitelství je z objektivního pohledu zbytečné, parazituje na důvěře lidí, je živeno z masivní klamavé reklamy a z kritiky medicíny, která je zčásti falešná, a pokud je oprávněná, je v principu odstranitelná.

Bohužel, roste počet lékařů (přítomných v Květináči č.2 se to snad netýká), kteří dnešní medicínu soustavně kriti-

zují, přičemž provozují výhradně medicínu alternativní. Bylo by etické, kdyby se takoví lékaři vzdali akademického titulu.

Některým věcem moc nerozumím. Proč člověk, kterého by ani ve snu nenapadlo svěřit opravu svého automobilu neodborníkovi, svěří narušené zdraví neznámému, nekvalifikovanému šarlatánovi? Proč vysokoškolsky vzdělaní lékaři hájí fantastické, vědě odporující nebo sporné a neověřené metody a prostředky? Proč vzdělaní pacienti je s povděkem a s respektem přijímají nebo dokonce vyžadují? Jakto, že se vědecká medicína nedokáže razantně hájit? Čeho se bojí ministerstvo zdravotnictví, že se nedistancuje od některých jasných případů, jako je kupř. neúčinná homeopatie?

Ignorování rozumu a vědy pokládám za protikulturní a společensky nebezpečné. Cítím se jím ohrožen.

FROMIN „NA PTAČÍ CHŘÍPKU“

Jiří Heřt

Na konci minulého roku se objevil na trhu nápoj FROMIN firmy UNIREGEN, jehož účinnou složkou je IMUREGEN. Na viněť lahví byly nápisy: „FROMIN AKTIVNĚ prodlužuje život“; a především: „Prevence proti viru ptačí chřipky“. Obchodní úspěch byl zaručen. Ptačí chřipka, která se objevila v jihovýchodní Asii, se rychle šíří světem a ojedinele se přenáší i na člověka. Vyvolává těžkou chorobu s vysokou úmrtností a nelze vyloučit, že virus může zmutovat a vyvolat u lidí rozsáhlou pandemii. Není divu, že virus vyvolává značné obavy. I v našem národě se šíří strach a davů lidí skupují v lékárnách preparát Tamiflu a v supermarketech FROMIN. Proti nabídce FROMINu by se jen těžko mohlo něco namítat, kdyby byla jeho preventivní účinnost prokázána. Jenže není. Výrobce jen využil davové hysterie k vlastnímu obohacení. Údaje na viněť nelze považovat za nic jiného než za falešnou a hrubě neetickou reklamu. Státní zdravotní inspekce proto prodej FROMINu zakazuje, řetězec Hypernova ho stahuje z trhu. Ministerstvo zdravotnictví se ústy hlavního hygienika omlouvá, že nápoj schválilo jen jako imunomodulační prostředek a že inkriminovaná viněť jí předložena nebyla.

O neetickém jednání firmy není sporu. Ostatně stejný trik použila tatáž firma už jednou, v době povodní v roce 2002. Doporučovala IMUREGEN jako preparát „vhodný pro prevenci zdraví a kompenzaci stresu u všech osob nasazených na záchranné, odklízecí a dekontaminační práce v postižených oblastech..“ A dodává: „V reakci na události spojené s povodněmi jsme připravili možnost získání produktů IMUREGEN za velice výhodných podmínek“. Tehdy se to „tak nějak“ přehlédlo.

Teď je prodej FROMINu zakázán a mohlo by se zdát, že je vše v pořádku. Jenže to tak jednoduché není. Nejde totiž jen o etiku, ale primárně o (ne)účinnost. Musíme se ptát, proč jsou takové preparáty schvalovány, když nikdo bezpečně neprokázal, že FROMIN, IMUREGEN a vedle nich spousta dalších podobných potravinových

doplňků mají preventivní a léčebný efekt a když jsou masivně propagovány falešnou, tedy nezákonnou reklamou. Jak se máme na takové preparáty dívat, chci ukázat na příkladě IMUREGENu.

V r.1932 napadlo farmaceuta D. Rakúse, že výtažky živočišných a rostlinných tkání by mohly příznivě působit na imunitní systém a navrhl výrobu preparátů. Dalším, kdo se na jejich vývoji podílel, byl doc. Dr. B. Doležal (proslulý experimenty na myších, kterým se úspěšně hojily rány, když na ně doma intenzivně myslel). Prvním komerčním preparátem byl Juvenil a záhy následovaly jiné, vyráběné většinou enzymatickým rozpadem hovězí krve a prodávané pod nejrůznějšími názvy, např. Juwim, Juwík, Animex, Servisin, Fortisin, Preventan a dnešní Imuregen, který se prodává v lékárnách v celé sérii variant, jako kapsle, tablety, kapky, preparát s vlákninou aj. A střídali se i výrobci. Nejprve to byla Jednota Hronov, dnes fa UNIREGEN. Vedle ní existuje řada dalších firem s podobnými výrobky, třeba Retisin, Lyastin, Ovosan aj. Od samého počátku, od Juvenilu až k dnešnímu IMUREGENu, se těmto preparátům připisují úžasné účinky. Podle firemních údajů je IMUREGEN účinný jako prevence před civilizačními chorobami kardiovaskulární, diabetické i astmatické povahy, i před rakovinou. Chrání před bakteriálními a virovými nákazami, má antiseptický efekt, působí na žlázy s vnitřní sekrecí, je regulátorem energetického systému a má funkce imunoregulační. Zlepšuje paměť, pohyblivost, průběh alergii, hojení ran, funkci jater... a mohl bych pokračovat. Je to prostě panacea, zlatý grál medicíny. Jenže tu něco málo chybí, a to důkaz.

Jak je zvykem ve vědecké, evidence-based medicíně, standardní cestou by měl být experiment, který by jasně prokázal účinnost preparátu u jednotlivých chorob a potíží. Firma zorganizovala jen jednu jedinou sérii experimentů na jednom pracovišti, které dokazovaly, že podávání IMUREGENU u myši i u člověka ovlivňuje

některé imunitní parametry. To ale ani zdaleka nestačí. To, že se změní některé z dnes téměř nepřehledného množství imunitních parametrů, vůbec neznamená, že preparát bude mít preventivní nebo léčebný efekt. Řádná terénní epidemiologická studie ani žádné placebem kontrolované, randomizované, dvojité slepé klinické studie nebyly provedeny ani u jediné choroby. Proto také neměly tyto preparáty šanci stát se řádným léčivem. Patří tedy mezi tzv. potravinové doplňky, ke kterým se vyjadřuje Státní zdravotní ústav, a které pak schvaluje hygienický úsek Ministerstva zdravotnictví. Kontrolována je však jen zdravotní nezávadnost a údajům výrobce o složení preparátu a o jeho např. imunomodulačním nebo jiném působení se prostě jen uvěří. A tak naše Ministerstvo zdravotnictví schválilo IMUREGEN v r.1998 pod číslem HEM-350, 28.10.1998-36369.

Těm, kterým by nestačil tento argument, mohu poskytnout i jinou, logickou cestu ke zpochybnění účinnosti FROMINU a IMUREGENU. Ten se vyrábí autoenzymatickým rozkladem hovězí krve s následnou extrakcí jednodušších složek. Jsou to jednoduché nukleotidy, které mají být hlavním nositelem účinku, dále frakce bílkovin, tedy peptidy a aminokyseliny, cukr, tuky, minerály. Tedy jen to, co bylo v krvi: normální, běžné látky, které jsou v potravě živočišné i rostlinné. Když sníme jelito, je to totéž. Je těžko srozumitelné, jak může u zdravého, správně živeného jedince mít nějaký pozitivní zdravotní efekt směs látek, které jsou normální složkou potravy. Je to podobné jako při podávání vitaminů. Jejich podávání je účinné a důležité, někdy i vitálně, teprve v případě jejich deficitu. U zdravého a řádně živeného jedince nám vitamin C ani jiné vitaminy nepomohou, naopak mohou i škodit (vit. A,D). Myšlenka Linuse Paulinga podávat megadávky vitaminu C byla vyvrácena. Proč je tomu tak? Protože v průběhu evoluce se člověk stal dokonale adaptovaným na své životní prostředí (včetně přirozené radioaktivity) i na běžnou výživu. Těžko lze zlepšit to, co je nejlepší, optimalizované.

Možná bychom se mohli přít o význam megadávek, jenže v případě IMUREGENU jde spíše o dávky homeopatické. V běžné potravě přijmeme denně cca 1 gram nukleotidů, DNA/RNA i volných, zatímco v IMUREGENU, při denní dávce doporučené na etiketě, je obsaženo jen 0,3mg nukleotidů, tedy dávka o 4 řády nižší. I když pouhé mechanické srovnání není zcela přesné, a vstřebávání různých vázaných nukleotidů může být nestejně, obsah nukleotidů i jiných

složek je příliš malý, než aby mohl být pro organismus přínosem.

IMUREGEN jsem si vybral jako typického, aktuálně medializovaného představitele dnes už téměř nekonečného množství podobných potravinových doplňků na trhu, které nejsou propagovány jen jako doplněk stravy, ale jako účinné preventivní a léčebné prostředky. U všech je to stejné, žádný z nich nebyl řádně testován, údaje výrobců nebyly ověřeny, preventivní ani léčebný účinek nebyl prokázán, masivní reklama je falešná. FROMIN je snad jediným z nich, který byl kdy stažen z trhu, nejspíše jen z etických důvodů. Falešná, protizákonná reklama, která FROMIN, IMUREGEN a ostatní výrobky provází, zřejmě státním orgánům nevádí.

A lidé je stále masivně budou kupovat, svedeni reklamou, kterou vidí a slyší snad všude kolem sebe, ve všech médiích včetně webu. Utrácejí zpravidla zbytečně. Preventivní význam těchto preparátů nebyl prokázán a léčebný význam nemají. Zásadní význam v zajištění zdraví a prevenci chorob má řádná, pestrá, energeticky i svým složením vyvážená výživa. Jiné je to jistě při jednostranné, nedostatečné výživě, při různých deficitních kuriózních dietách, u těžce nemocných nebo snad u extrémně fyzicky přetížených sportovců. Ale i v těchto případech by měly být suplementovány jen ty složky, které osoba skutečně potřebuje, a to by měl určit lékař.

Laik by se při čtení těchto řádků mohl udiveně ptát: jak je možné, že se nikdo nad tak masivně šířenou falešnou reklamou a podváděním lidí nepozastaví, proč to nikdo

nekontroluje, nenapraví, nezakáže nebo alespoň lidem nevysvětlí? Odborník přes alternativní medicínu a poučený skeptik se ovšem nediví, příčinu takové situace zná. Co chceme, když vedoucím hygienikem je člověk, který v alternativní medicínu i účinnost homeopatie věří (jak jsme slyšeli na naší březnové přednášce v AV), když Ministerstvo zdravotnictví není schopno zaujmout jakékoli stanovisko k alternativní medicíně, když naše zákony explicitně nezakazují ani léčitelství ani metody alternativní medicíny, když se k věci nevyjadřují ani naše nejvyšší lékařské instituce, když je denní i periodický tisk plný reklam i seriózně se tvářících návodů na vylepšení zdraví a když státní televize dává místo jen takovým lékařům, jací se představili třeba v pořadu „Padající květináč 2“? Proč mohou IMUREGEN a ostatní podvodné výrobky na trhu existovat, tedy víme. Ale jaká je příčina popsané situace v našem zdravotnictví, to by byl námět na podrobnější a ještě smutnější analýzu.

MAGNETOKINETICKÉ METODY SANACE VLHKOSTI

Tomáš Klečka

Pamatuji si jak mně už před lety fascinoval nápad Pařížanů prodávat pařížský vzduch uzavřený v krabičce od sardinek. Všichni jste věděli, že uvnitř nic není, ale konzervu si také nikdo netroufl otevřít, pak už by tam nebyl ani ten pařížský vzduch. (Z pořadu Na vlastní oči – reportáž Divotvorný hrnec - Ivan Klíma)

Začátkem devadesátých let se na českém trhu objevila řada technologií používajících netradičních metod pro vysušování vlhkých staveb. Zároveň s tím, se vedou v odborných kruzích diskuze a to zejména po povodních v r. 2002, například je vždy bouřlivá diskuze na konferencích „Sanace a rekonstrukce staveb“, kterou pořádá Vědeckotechnická společnost pro sanace staveb a péči o památky“ WTA CZ.

Princip metod

Jsou známy dvě „netradiční metody“ sanace vlhkosti: bezkontaktní metoda, pracující s elektromagnetickou energií řádově v desítkách Hz, druhá je založena na teorii „volné energie“, na „praenergii jako nejvyšší formě energie“, jež se transformuje na energii elektrickou, způsobující polarizaci molekul vody, které jsou následně přitahovány gravitační silou a způsobují odvlhčení objektu. Vysvětlení principu především druhé metody nekoresponduje s žádnými fyzikálními zákony, diskutabilní je i funkčnost metod bezkontaktních s ohledem na použité velmi nízké silové pole.

Hodnocení odborníků

Diskutovanými metodami se v odborné literatuře zabývá řada autorů: Rukověť znalce: Vlhkost zdiva, Brno 1994: Přístroj vyzařuje vlny z dipólové antény. Toto elektronické zařízení je umístěno ve stavebním objektu s vlhkým zdivem. VF vlny proniklé do zdiva ovlivňují údajně magnetoskopicky elektromagnetickým polem orientaci vodních molekul, čímž se obrátí elektrický potenciál ve zdivu a vztlínající voda putuje dolů. Současně magnetofóreza přivádí do pohybu v kapilární vodě obsažené pevné – nabitě – částice, jako např. soli. Tyto magnetokinetické síly mají usměrňovat vodu a soli směrem do podzákladí. Výrobou těchto přístrojů se zabývá řada firem ve Francii, Německu, Rakousku, Švýcarsku, ČR a jiných státech. Na trhu jsou např. pod označením Aquastop T 433, Rondon systém WE 400, Aquapol, Elophil a další.

K tomuto systému nutno však poznamenat, že doposud nezískal důvěru u odborníků. Tak např. specialisté z oboru sanace v SRN ve sdružení WTA – Mnichov na svém posledním sympóziu „7. Münchner – Sanierungstage“ tento systém do přednášek o osvědčených metodách pro stavební praxi nezařadili. ÖGEB v Rakousku (společnost pro údržbu stavebních objektů ve Vídni) ve svých směrnících 01/90 „Vysoušení zdiva“ uvádí tuto metodu v kapitole „IV – Nevhodná opatření“:

„U systémů na bázi kmitavých okruhů (ve stavebním

žargonu často označovaná jako „Zázračné skříňky“) nejsou prozatím objektivní důkazy úspěchů. Jejich funkčnost není tedy vědecky doložena.“

Citace z publikací:

Balík, M.: Vysušování zdiva II, Grada Publishing, 1997: „Firmy, které se zabývají prodejem elektronických přístrojů, nabízejí informace o účinnosti metod a i poukazy na referenční stavby. Autor je k účinnosti těchto metod skeptický, ve své praxi je nepoužívá a opírá se mj. o výsledky mezinárodních odborných seminářů.“

Burgetová, E.: Závěry experimentálního ověřování účinnosti magnetokinetické sanační metody. In: 24. konference Sanace a rekonstrukce staveb 2002. Česká stavební společnost, WTA CZ, Praha 2002, s. 123-128. (Závěr):

„Z analýzy provedených měření stejně jako z poznatků praxe vyplývá, že užití magnetokinetické metody pro podsklepené objekty bez svíslé hydroizolace, rozhodně nelze doporučit. Aplikace magnetokinetického systému v těchto případech nevede k deklarovanému výsledku.“

Vyjádření ředitele Ústavu experimentální a technické fyziky ČVUT Praha Ing Stanislava Pospíšila, DrSc.:

Stanovisko k materiálům věnovaným systému Aquapol a magnetokinetické metodě sanace vlhkosti:

1. Přikláním se bezvýhradně k „Závěrům z pracovního setkání workshopu „Magnetokinetické metody sanace vlhkosti“, který byl uspořádán 4. prosince 2003 Společností pro technologie ochrany památek (STOP) ve spolupráci s WTA CZ pod záštitou Kloknerova ústavu ČVUT.
2. Většina kritických připomínek je vedena správným směrem. Moje hlavní věcná výhrada vychází z toho, že zařízení není vybaveno žádným zdrojem elektrického napětí ani něčím, co by vytvářelo magnetické pole.
3. Ještě pár slov komentáře k principu metody a otázek, které by měly být zodpovězeny.

- Popis principu metody představuje všelijaká tajuplná slova používaná bez ladu a skladu (např. vztahující se k vesmíru avšak bez vztahu k metodě). Zachází se v něm také s jakoby fyzikálními pojmy, jako například „elektrogravitace“, „gravomagnetismus“, které však fyzika nezná. Presentovaná schemata by mohla budit dojem odbornosti, při pozornějším prohlédnutí však z naznačených vazeb nic nevyplývá. Vše na mě dělá dojem, že jde pouze o „odbornou tajuplnost“, která má zapůsobit na neznalého čtenáře.

- V zásadě se shodují s postoji vyjádřenými v materiálech klubu Sisyfos a v některých příspěvcích z diskuze na webovských stránkách „Spotřebitel“.

- Není uvedena žádná teorie vysílání nějakého pole bez zdroje. Je-li zdrojem vnější vše obklopující pole, jakým způsobem pak toto pole indukuje vysílané pole? K Aquapolu se uvádí: „Zařízení Aquapol jsou dokonale odstíněna. Vysílané pole neruší žádné přístroje (mobilní telefony, počítače atd.) ani negativně neovlivňuje živé

organismy (lidi, zvířata, rostliny).“ Je-li tedy zařízení dokonale odstíněno, jak může nějaké takové prvotní pole do zařízení vstupovat? Je také známo, že kapilární jevy hrají významnou roli i v živé přírodě, například ve živě rostlin. Když je tedy zařízení odstíněno tak, že neovlivňuje rostliny (kapilární děje v rostlinách), jak to, že ovlivňuje vlhkost zdiva (kapilární děje ve stavebních materiálech). Jistě by se však našly i další otázky k diskuzi. Na závěr bych rád zopakoval, že stanoviska, jak je máte zformulována v Závěrech z Vašeho loňského workshopu, obsahují dle mého názoru vše potřebné pro rozhodnutí o dalším postupu v této věci. Ten by měl spočívat v tlaku, aby deklarovanou účinnost výrobci prokázali v experimentech kontrolovaných nezávislými specialisty.

Mediální hodnocení

Po konferenci „Sanace a rekonstrukce staveb“, která se konala začátkem listopadu 2003, byla odvysílána 11.11.2003 v pořadu „Na vlastní oči“ v televizi NOVA reportáž s názvem „Divotvorný hrnec“, kde byla tato metoda zpochybněna, resp. napadena. Poté na webovských stránkách Spotřebitel a i mezi firmou Aquapol a TV NOVA proběhla výměna názorů.

Firma Aquapol uvádí ve svých propagačních materiálech a na webovských stránkách některá ocenění. Jedná se však o ocenění regionálního charakteru bez další vypovídající hodnoty. Z pohledu zákazníků považujeme naopak za důležité ocenění Českého klubu skeptiků SISYFOS firmě Aquapol za rok 1999:

Český klub skeptiků SISYFOS udělil výroční cenu
za rok 1999

Bronzový Bludný Balvan Sisyfa

v kategorii družstev

firmě AQUAPOL spol. s r.o.

za zavádění vysoušečů a zákazníků pomocí magnetokineze. Za propagaci a prodej vysušovacích zařízení budov na principu magnetokineze.

Jsou to zařízení naprosto neuvěřitelná - lustru podobná - která pouhým působením superslabých magnetických polí změni na dálku kapilaritu zdiva, čímž zatlačí vodu do země. Tímto je pro životní prostředí nejneškodnější metoda vysušování zdiva na světě. Nepotřebuje zásobování žádnou nepřírozenou energií (el. proud, baterie), neboť pracuje s přírozenou energií zemského magnetizmu, která nic nestojí. „Pro Aquapol - systém využíváme přírozené pole Země jako dodavatele energie. Tím splňujeme také stavebně-biologické zákony“ vysvětluje vynálezce Wilhelm Mohorn, „tento postup se dá trochu přirovnat k homeopatii ...“.

Zda však při instalaci těchto zařízení hostincích štam-gastům rychleji vysychá pivo v krku či voda v kolenou, není dosud známo. Nicméně věříme, že nedojde ke zneužití těchto zařízení teroristy či realitními agenty, kteří - kdyby použili ještě superslabější magnetické pole (nebo dokonce žádné) - by mohli vysušit půdu a rostlinstvo široko daleko anebo naopak s obrácenou polaritou způsobit katastrofální záplavy.

Workshop magnetokinetické metody sanace vlhkosti

Ve snaze objasnit výše diskutované netradiční metody vysušování stavebních konstrukcí dne 4.12.2003 uspořádala společnost STOP společně s WTA CZ pod záštitou Kloknerova ústavu ČVUT na jeho půdě WORKSHOP „Magnetokinetické metody sanace vlhkosti“, na který byli pozváni a účastnili se jak zástupci z odborné veřejnosti (ČVUT Praha – FSv a KÚ, VUT Brno FAST, VŠB TU Ostrava FAST, VŠCHT Praha, AV ČR, ČOI, NPÚ, STOP, WTA CZ atd.), tak i zástupci firem dodávajících zařízení na principu magnetokinetického vysušování zdiva. Workshopu se mimo jiné účastnili pan děkan FSv ČVUT Praha Prof. Bittnar, děkan FAST VUT Brno Prof. Štěpánek, ředitel KÚ ČVUT Doc. Klečka, za VŠCHT Praha – Doc. Kotlík, řada významných fyziků, zabývajících se transportními jevy v pórovém systému, měřením vlhkosti a hygroskopických parametrů materiálů a konstrukcí nebo magnetismem (např. Prof. Černý, Prof. Šikula, Prof. Toman, Doc. Pekárek a další).

Dále se workshopu se zúčastnili zástupci firem zabývajících se sanacemi vlhkosti (Aqua saning, Cubus, Český Caparol, Rekom, SEN, Schwenk,) a firem zabývajících se distribucí a aplikací magnetokinetických metod (Aquapol, Hydropol, Matrolan - Prins, ČANOS – České asociace netradičního odvlhčování staveb). Pozvaní zástupci fy Wigopol se workshopu neúčastnili.

V rámci tohoto workshopu proběhla velice široká diskuze. Zástupci firem dodávajících zařízení seznámili účastníky se všeobecně známými skutečnostmi (viz propagační materiály a webové stránky firem) ohledně těchto metod (nic nového nebylo odborné veřejnosti řečeno). Snad stojí za zmínku sdělení zástupce firmy Hydropol AG pana G. Gutzata, který k předneseným příspěvkům poznamenal:

Výrobci patentově chráněných zařízení nejsou povinni předkládat fyzikální vysvětlení jejich funkce. V daném případě navíc zatím vědecké zdůvodnění není k dispozici. Nicméně na patnáct tisíc provozovaných zařízení Hydropol ve více než deseti tisících sanovaných objektů v Evropě svědčí o kvalitě tohoto sanačního systému, což lze doložit příslušnými záznamy z měření vlhkosti v průběhu jednotlivých zakázek. Experimentální ověření účinnosti Hydropolu bylo realizováno Společností pro kontrolu kvality a inovace ve stavebnictví (ÉMI) v Budapešti. Výsledky byly publikovány a v Maďarsku bylo povoleno uplatnění systému ve stavebnictví. (*K tomuto sdělení není potřeba dalšího komentáře – pozn. aut.*)

Poté zástupci vědecké obce vyjádřili tento názor:

- Magnetokinetickou energii nelze fyzikálně popsat a není jim znám žádný vědní obor, který by podpořil teorii existence „volné energie“ jako zdroje způsobujícího transportní procesy. Jedná se pouze o hypotézu existence neznámé veličiny, kterou nelze změřit.

- Elektromagnetické pole jako zdroj energie lze fyzikálně ověřit, jeho účinky na transportní jevy však odporují základním fyzikálním principům, diskutabilní je účinnost zařízení při deklarovaných podmínkách.

Zástupci firem se pak opětovně snažili prosazovat své komerční zájmy na základě obecně známých skutečností jejich prezentací v reklamách apod.

1. U typu zařízení Aquapol nelze prokázat princip magnetokinézy, ani změřit zdroj této „volné“ energie a dle jejich přesvědčení se jedná o pouhou hypotézu.

2. U typu zařízení Hydropol, pracujících na principu bezkontaktního nízkofrekvenčního elektromagnetického vlnění nelze teoreticky podpořit účinky na změnu polarizace molekul vody ani transportních jevů.

Obě strany se shodly, že za jedinou možnou cestu, jak posunout problém odlišných názorů na funkčnost zařízení „bezkontaktních metod“ při odvlhčování zdiva je prokázat experimentálně jejich účinnost na vybraných stavbách.

Dalším bodem programu byla diskuse k účinnosti bezkontaktních zařízení. Ani firma Aquapol ani firma Hydropol však nepředložily žádné výsledky měření nebo vyjádření prestižní a širokou odbornou veřejností uznávané vědeckovýzkumné organizace nebo technické university ať už z ČR nebo ze zahraničí. Jejich vyjádření bohužel nebyla konkrétní. Jednalo se pouze o propagační materiály firem o referenčních objektech nebo na měření TSUS Slovensko a zkušebnu v Maďarsku bez bližších údajů.

Zástupci vědecké obce (jmenovaní výše) k otázce prokazování účinnosti vyslovili toto stanovisko:

- Konstatovali, že exaktní výsledky testů provozovatelé zařízení zatím nepředložili. O metodách ověřování účinnosti ani podmínkách zkoušek nebylo publikováno v odborných časopisech. I zkoušky prováděné v ČR (Ing. Burgetová E.) neprokazují jednoznačné závěry, podmínky experimentů byly ovlivněny mnoha jinými faktory, včetně použití i jiných sanačních opatření.

- Shodli se proto na tom, aby zkušební protokoly, zprávy s údaji nezbytnými pro objektivní posouzení provedených zkoušek a jejich výsledků provozovatelé zařízení poskytli zástupcům vědecké obce tohoto setkání.

Zástupci firem k předložení výsledků zkoušek prohlásili:

- Firma Hydropol (Ing. Slovenčík I.) přislíbila poskytnout výsledky měření „in situ“ provedených v Maďarsku do 15.1. 2004.

- Firma Aquapol (Havlíček D.) přislíbila poskytnout protokol a zprávu o měření provedených v Rakousku, Aquapol Slovakia (Ing. Petriska R.) poskytne výsledky měření TSUS Slovensko do 27.2. 2004.

Zástupci vědecké obce doporučili provedení zkoušek účinnosti zařízení využívajících bezkontaktních metod v České republice, a to v laboratorních podmínkách a „in situ“ na vybraném objektu. Bylo předběžně dohodnuto, že zkoušky by musely být provedeny za přesně definovaných podmínek, na určení podmínek by spolupracovali i provozovatelé zařízení. Experimenty by probíhaly za účasti zástupců vytypovaných nezávislých pracovišť. Laboratorní zkoušky by mohly být prováděny na dvou nezávislých pracovištích (ČVUT Praha, VUT Brno), měření in situ by bylo provedeno ve sklepních prostorech VUT Brno. Při tomto experimentu by byl paralelně za stejných podmínek sledován tentýž objekt bez apliko-

vaného zařízení.

S uskutečněním experimentů na jejich pracovištích souhlasil děkan FAST VUT Prof. Štěpánek P. a děkan FSv ČVUT Prof. Bittnar Z. Účast na experimentech přislíbili i pracovníci, kteří se profesně zabývají metodikami zkoušek Prof. Černý R., Ing. Burgetová E., oba ČVUT Praha. Zástupci firem se k navrhovanému provedení laboratorních experimentů vyjádřili takto:

- Spoluúčast na laboratorních zkouškách přislíbila firma PRINS (využívající technologii firmy Matrolan-CZ).

- Firma Hydropol AG na dalších laboratorních zkouškách nemá zájem.

- Firma Hydropol ČR, spol. s r.o. souhlasí s realizací běžné zakázky odvlhčení zdiva například v areálu VUT Brno s účastí zástupců této instituce na měření a vyhodnocení výsledků.

- Firma Aquapol se vyjádří do 31.1. 2004.

Ani jedna z firem - Aquapol, Hydropol, Prins (využívající technologii firmy Matrolan-CZ), žádné výsledky zkoušek a ani žádné jednání ohledně uskutečnění zkoušek na těchto pracovištích do dnešního dne (15.2.2005) nepředložily a ani neuskutečnily, naopak se snažily celou věc zamlžit a odsunout a pánové Ing. Slovenčík (Hydropol CZ) a Ing. Hořava (ČANOS) napadly jak ČVUT Praha, tak VUT Brno ve svých příspěvcích na 26. konferenci Sanace a rekonstrukce staveb, která se konala 23. až 24. 11. 2004 v Praze.

Závěry z workshopu

Závěry z pracovního setkání „Magnetokinetické metody sanace vlhkosti“ pořádaného 4. prosince 2003 Společností pro technologie ochrany památek ve spolupráci s WTA CZ pod záštitou Kloknerova ústavu ČVUT:

- Principy diskutovaných bezkontaktních metod odvlhčování zdiva, založených na principu magnetokinetické energie a nízkofrekvenčního magnetického pole nejsou v korelaci s dosud známými znalostmi přírodních věd, nejsou ověřitelné současnými dostupnými metodami a postupy běžnými v přírodních vědách (fyzice, fyzikální chemie apod.).

- Z výsledků dlouhodobých měření na ČVUT nelze účinnost zařízení na snižování obsahu vlhkosti (Aquapol, Wigopol) jednoznačně potvrdit, interpretace závěrů je nejednoznačná z důvodů možnosti ovlivnění výsledků mnoha jinými fyzikálními faktory (vč. paralelního po-

užití jiných sanačních opatření na většině sledovaných objektech – možnost synergického efektu).

- Nelze se vyjádřit k účinnosti metod na základě zkušek provedených provozovateli zařízení, protože nebyly předloženy protokoly o zkouškách, podmínky provedení. Není známo, že by výsledky experimentů byly publikovány v odborném tisku.

Konstatování účastníků setkání

- Vědecká obec v zastoupení účastníků setkání se shoduje na tom, že jedinou cestou, jak prověřit účinnost diskutovaných metod, je provedení objektivních experimentálních zkoušek na nezávislých pracovištích. Zkoušky by byly provedeny v přesně definovaných podmínkách, na jejichž stanovení by se kromě odborných vědeckých pracovníků podíleli i techničtí pracovníci provozovatelů zařízení. Jako místo provedení experimentů byly navrženy za souhlasu odpovědných osob na odborných pracovištích VUT Brno a ČVUT Praha. O průběhu zkoušek by byly průběžně informováni i vytypovaní nezávislí odborníci.

- Organizátoři setkání doporučují, aby byla navržena skupina složená z vědeckých pracovníků, kteří by projednali konkrétní postup provedení experimentu.

- zástupci firmy Hydropol upozorňují na již dříve publikované principy činnosti bezelektrodového systému odvlhčování staveb firmou Hydropol, a to jak v technickém tisku (seznam článků za poslední období 2000 až 2003 bez jmen autorů, názvů článků či anotace obsahu byl zaslán pořadatelům, kompletní údaje je nutno vyžádat přímo od pracovníků firmy), tak ve sbornících z konferencí „Sanace a rekonstrukce staveb“, pořádaných WTA CZ a Českou stavební společností v roce 2001 až 2003.

- Garanti workshopu upozorňují na to, že příspěvky

na uvedené ve sbornících z konferencí „Sanace a rekonstrukce staveb“, pořádaných WTA CZ a Českou stavební společností v letech 2000 až 2003 je možno považovat z odborného a vědeckého hlediska pouze za propagační příspěvky firmy Hydropol ČR .

Závěrečné hodnocení

V příspěvku jsem se pokusil shrnout všechny známé skutečnosti týkající se výše uvedených metod. Jak již bylo uvedeno, diskuze ohledně výše uvedených nestandardních metod již probíhá několik let. Doufám, že firmy provádějící sanace těmito metodami, po uveřejnění tohoto příspěvku, se konečně začnou situací vážně **odborně** zabývat a předloží široké odborné veřejnosti požadované dokumenty, a ne pouze odkazy na některé referenční stavby, u kterých byla často prováděna další sanační opatření, takže příspěvek sledovaných sanačních metod nelze ověřit. Dále věřím, že se k dané problematice vyjádří státní orgány (ČOI, MPO atd.) a zástupci zákazníků. Do konečného vyřešení dané situace, **nelze** ze strany odborníků tyto metody v žádném případě doporučit pro sanaci vlhkého zdiva, vzhledem k tomu, že uvedené metody nejsou obsaženy ani v ČSN P 73 0610, ani nejsou zařazeny do sanačních metod ve směrnících WTA, a firmy provádějící tyto metody (Aquapol, Hydropol, Matrolan – Prins, Wigopol) dosud nepředložily žádné relevantní výsledky měření nebo vyjádření prestižní a širokou odbornou veřejností uznávané vědeckovýzkumné organizace nebo technické university ať už z ČR nebo ze zahraničí.

Doc. Ing. Tomáš Klečka je ředitelem Kloknerova ústavu. Angažuje se jako odborník v cause kolem firmy Aquapol.

Původní text byl redakčně krácen.

SKEPSE DĚTEM PŘÍSTUPNÁ

Tomáš Nosek

Skeptikem se člověk nerodí, ale stává. Proto jistě není špatný nápad zaměřit skeptickou výchovu již na děti školou povinné. Takového nápadu se šikovně ujal američan Dan Barker, knížkou (učebnicí) s pravým skeptickým názvem „Maybe yes, maybe no“, přeložené slovenskou společností Prometheus a vydanou pod názvem „Možno áno, možno nie“.

Tenká učebnice ukazuje dětem očima skeptické Andrejky, jak se racionálně řeší malé i velké záhady. Zápletka není nijak složitá a pro nás ani důležitá. Podstatné je, že je Andrejka obklopena naivními kamarády, kteří rádi věří na pohádkové vysvětlení záhadných jevů. Andrejce se vysmívají a jejím rozumným argumentům nechtějí přikládat váhu. Takové neskeptické okolí jistě každý známe z vlastní zkušenosti. V polovině knížky je již záhada racionálně rozřešena, lháři a překrucovači pravdy zesměšněni a tak by mohl následovat konec. Autor ale pro lepší pochopení skeptického způsobu uvažování, rozvádí na následujících stránkách pravidla, kterými se v bádání řídí opravdoví vědci skeptici. Pro potřeby běžné-

ho života je lze zjednodušit asi takto: Zkoumat podstatu věci – důvěřuj, ale hlavně prověřuj. Opakovat pokus k ověření správnosti výsledku. Pokusit se dokázat opak tvrzení, jež zastávám – pravda je jen jedna, dvě navzájem si odporující tvrzení nemohou být obě pravdivá. Snažit se vše vysvětlit co nejjednodušeji. Dojít k logickému řešení. Být čestný, tedy ochotný přiznat si, že jsme se zmýlili, došlo-li k tomu.

Jak je to se skepticismem českých dětí je obtížné být i jen odhadnout. Dá se ale tušit, že dnešní jurodiví dospělí dostali klasickou školní výchovu, která se ovšem minula účinkem. Knížka „Možno áno, možno nie“ je určena jako učební pomůcka k hodinám občanské výchovy pro žáky pátých až sedmých tříd základních škol. Jedinou vadu, kterou jsem na ní shledal, jsou obtížně přenosné americké reálie. Podobný příběh by ale mohl vymyslet někdo z českých skeptiků. Zvýšila by taková učebnice úroveň racionálního myšlení v České zemi? Nutno odpovédět si skepticky: „Možná ano, možná ne...“ Proč to ale nezkusit?

TRŽNICE SENZACÍ V LITERÁRNÍ KAVÁRNĚ

Lenka Příbylová a Věra Nosková

Vypravila jsem se s kolegyní ze Sisyfa na „Ezoterický víkend“. Věra je zkušená bojovnice s nejrůznějšími bludy, pro mne to bylo první důvěrné setkání s jurodivci. Hlavou se mi honily nejrůznější zvědavé otázky. „Bude hodně lidí?“ „Budou vypadat hodně ulítě?“ „A dokážu se tvářit dostatečně důvěřivě?“ Abych podpořila svou důvěryhodnost, chtěla jsem si najít nějakou ucouranou sukni, halenu, korálky. Jenže pak nebyl čas a já vyrazila v civilu. Snad nás neodhalí.

Ukázalo se, že zas tak moc lidí na akci nepřišlo. U vchodu do literární kavárny na Karlově náměstí nějaká paní vybírala nevysoké vstupné. U stolků sedělo několik vykladaček karet, jiná dáma se skláněla nad čísi dlaní. Vesměs měly couravé sukne, haleny, korálky. U okna muž se spoustou rekvizit na stolku k někomu naléhavě hovořil. O patro níž se měly konat přednášky a jakési školení o uvolňování energie kundalini, jež vám báječně pročistí zanesené čakry. Nejdřív jsme se vydaly tam. Věra Nosková se ujala slova, já se snažila tvářit jako naivka. Přednáška zrovna nebyla, ale čištění čaker se konalo a tak jsem se jako první stala dobrovolnicí. Věru to samozřejmě hrozně zajímalo, tak si směla dělat poznámky a dokonce i pár fotek. Měla jsem co dělat, abych se nerozesmála. Vždycky, když dojde řeč na čištění čaker, přijde mi na mysl takový ten gumový zvon na tyči, co se s ním čistí zanesený odpad u dřezu.

Když byla má energie probuzena a čakry vyčištěny, podstoupila krátkou očištnou meditaci i přítelkyně a vystoupily jsme zpět do přízemí. Kromě léčitele, kde mi opět připadla úloha figurantky, jsme navštívily i pána, který vykládal z ruky. Nebyl ani ženská v široké sukni ani cikán, vypadal vlastně úplně všedně. Konečně došlo i na Věru. Teď mi bude odhalena její pravá podstata. A opravdu, hned v první větě nám pan Martin Dobrev odhalil, že místopředsdkyně Sisyfa má stalinistickou povahu, vše kontroluje rozumovou vůlí a hnědé podbarvení čar v dlaní signalizuje, že je zlostná, když není

po jejím. A já dosud měla zřejmě mylný dojem, že je laskavá a milá. Aspoň že charakter má v pořádku!

Pan Dobrev nám za 250,- Kč věnoval poctivou půlhodinu a za tu dobu jsme se dozvěděly o Věře spoustu zajímavých věcí. Některé si tak trochu odporovaly. Na počátku sezení sdělil, že je ješitná a urážlivá. Ke konci zase, že má šlechetné srdce. Žije zcela uzavřená v sobě a zároveň není introvert. Některé pravdy byly jednodušší. Po 35. roce pocítila nespokojenost. Okolo 55. roku se jí oslabila vitalita...hmm...jak překvapivé...rýha života je perfektní až do osmdesáti let, pak se oslabuje. No, to není špatná prognóza! Že bych si od něj taky nechala vyložit? Ale za ty peníze...Našel také jednu nebo dvě rýhy dětí. Že on četl statistickou ročenku! Věra, i přesto, že má ve dlaní vepsán bezchybný charakter, zalhala, že má děti tři. A vida, po chvílce hledání se našla i ta třetí rýha. „To světlo je tak špatné“, stěžoval si pan Dobrev.

Když se pak trochu vypovídal o sobě, jak to měl v životě těžké, je kunsthistorik, ale nepochopený... určil přítelkyni ještě podle roku narození, že je ročník koně. Mumlal ještě cosi o dřevě, ale nepochopila jsem docela, co myslel.

Za půl hodiny se o sobě Věra Nosková dozvěděla spoustu věcí, jsem přesvědčena, že nových. Každopádně – když jsme potom šly na jedno pivo, svou „stalinistickou“ povahu skrývala naprosto dokonale.

(lp)

Kunsthistorik dr. Dobrev přišel do Prahy v mládí z Bulharska, vystudoval tu dějiny umění a zůstal zde navždy. Přestože žil v Čechách většinu života, pracoval u památkářů, češtinu měl těžkopádnou. Krátce po revoluci byl prý nepřijícnými kolegy ze zaměstnání vyštípán. Je už pár let v důchodu a našel si tedy nenáročný přívídělek - hádání z ruky. Nad mou dlaní mudroval dlouhou půlhodinu, řeči to byly velmi vágní, některé „poznatky“ poněkud bezradně opakoval, snad aby naplnil poctivě čas. Po dlouholetém mapování okultní scény v duchu konstatuji, že zapadá do podskupiny esoteriků – Daliborů, které nouze naučila housti. Proč si nepřivydělat nějakým tím klamem, když po něm někteří lidé touží? Tito esoterici – řemeslníci si viditelně o své činnosti nedělají iluze. Jsou to často důchodci nebo neúspěšní, kolegy neuznávání odborníci včetně lékařů.

Když už jsme s Lenkou odcházely, neboť i mnozí esoteričtí trhovci, otráveni z malé návštěvnosti balili karty, mandaly, načárané aury a předražené, podezřelé lahvičky, zaujal mě cholerický, sebejistý muž, který rozkazovačně metal kolem sebe podezřelá moudra. Před ním hořela svíčka a válel se pendl. Přistoupily jsme k jeho stolku a projevíly zájem o jeho umění.

Ukázalo se, že je výrobcem a vynálezcem malé novodurové trubičky, která čistí a energeticky nabíjí čeho se

Výuka stimulace krční čakry

dotkne. Stačí ji položit přes sklenku s vodou nebo k čemukoli co má projít tělem a uděje se zázrak, požívatina se stane blíže nespecifikovaným životobudičem. „Kolik to stojí?“, optala jsem se necitlivě na cenu toho instala-térského odřezku jako pravý hmotář. „To ještě nevím,“ vykroutil se lišácky vynálezce a místo této prosté informace nám sdělil: „Přišel jsem na tuto zem, abych pomohl téměř lidem všem.“

Předváděl další své nabíjecí očištné výrobky. Dětsky prostý přívěšek z umělé hmoty, o němž tvrdil, že je vy-broušený z kamene, stál 150,- korun. Snažil se jej vnutit skeptičce Lence poté, co jí otcovsky vynadal za její jem-ný náhrdelník z černých korálků. Ty ji samozřejmě vysá-valy jako upír, kdežto jeho bimbrlátko by Lenku jedi-ně uzdravilo z četných potíží – jak jinak.

Muž se vytahoval, nabízel to či ono, machroval s pen-dlem, činil nenápadný nátlak na zakoupení čehokoliv. Vyňaly jsme z tašky naše drátěné, kvalitně provedené virgule, abychom ho trumfly. Tím jsme ho zmátly, už opravdu nevěděl, kam nás má zařadit. Navrhl šílenou cenu za podvodnou trubičku. Došla nám trpělivost a tak jsme vyjádřily svou hlubokou skepsi k jeho zboží a spě-chaly na čerstvý vzduch, zatímco našťvaný muž zuřivě listoval ve složkách svých četných osvědčeních a patentů a cholericky za námi mával bezcennými papíry.

Zbývá dodat, že literární kavárna patří nakladatelství

H+H, které paradoxně vydává solidní knihy, včetně vě-decko-populárních. Ale i ono, jako školy a další ctihodné instituce, sleduje cíl bohapustého zisku z pronájmu svých prostor pod heslem „nad ideu jsou nám milejší prachy“. Kam se poděla noblesní představa, že kdo si považuje sám sebe a své práce, nemůže být bezskrupulózní hoky-nář?

(vn)

Podvodná „nabíjecí a harmonizační“ trubička

SKEPTICKÉ BODLINY

KDYŽ VIBRUJE JMÉNO

Věra Nosková
(fejton)

Vibrace, kanály, energie a záření jsou vyprázdňené, vág-ní termíny, s nimiž „pracují“ esoterici, okultisté, léčitelé a další zasvěcenci. Týkají se všeho a všech a lze na nich vystavět libovolnou teorii, která se stane základem bizar-ního byznysu. Jejich rozvibrovaní zákazníci všechnu tu esoterickou hatmatilku berou vážně, duchovně.

Víc je ale překvapivá esoterická tvořivost, díky níž vykvétají další a další odlišné podnikatelské aktivity, nad nimiž by si finanční úřad zoufal, kdyby o nich věděl. Hodně variabilní je numerologické žonglování s čísly, které nabývá na tíži, když je numeroložka suverénní, bezostyšná a své rady udílí tak říkajíc natvrdo, bez ser-vítků. Takovou ženou je podle jistých referencí Camila Karolinss z Chomutova.

Specializovala se hlavně na prognózy partnerského vzta-hu. Potřebuje od dotčených jen celá jména a datum na-rození. Z toho vypočítá jak dlouho spolu pár vydrží, bu-de-li jejich vztah založený na penězích, budou-li v něm časté hádanice a hlavně, jestli se raději rovnou nerozejít. Tyto cenné informace pak zamilovánkům vpálí bez cirá-tů a ještě si za zpochybnění či rozmetání vztahu oněch věřících moulíků vezme jejich peníze. Na lidi prostě platí přísnost a suverenita. Mnohdy poradí návštěvu matriky a změnu jména či příjmení. Ženám před svatbou prý

často radí, aby nepřijaly manželovo příjmení. Kdyby matrikářky věděly, jaká se dějí v jejich šanonech kouzla, jak kolem nich jména vibrují! Že stačí některým ne-šťastníkům zkrátit či prodloužit jméno, aby se jeho život změnil k lepšímu.

Chomutovská numeroložka je svými prostými výpočty tak posedlá, že změnila jméno i sobě.

Camilu Karolinss (moc hezké, ale trochu cirkusové jmé-no si vypočítala) nezaskočí ani když za ní přijde těžce nemocný. Jistému pacientovi, který byl údajně v posled-ním tažení, poradila změnit si jméno a hle, přežil. Po-vzbuzena tímto úspěchem vrhla se tedy na diagnostickou numerologii (a máme tu hned nový esoterický obor), kte-ré se věnuje se stejně stereotypním přístupem, s jakým byl ordinován v knize Dobrý voják Švejk vojenským simulantům klystýr. Zajdíl na matriku, nech si změnit jméno a bude dobře, radí důvěřivcům, s nimiž pak to správné jméno, plné lahodných vibrací vybere, pardon, vypočítá.

Numerologie je k pláči prostá, k jednotlivým písmenům jsou přiřazeny číslice, ty se sečtou a vyjde-li dvojčíslo sečtou se opět jeho číslice. A ke každé z nich se váží v příručkách numerologie jisté vlastnosti, rizika a vágní předpovědi, a jak už to tak v blátivé esoterice bývá, jsou v jednotlivých učebnicích dosti odlišná. Aby to trochu líp vypadalo, numeroložka zapisuje čísla do políček a pak prý kontroluje v řádcích, sloupcích i ve středové ose průtoky horizontálních a vertikálních energií.

Co ještě na ubohoučkou teorii navěsit? Karolins například vymýšlí diety vhodné pro speciální vibrace, které díky svému jménu a datu narození vysíláte. Což třeba znamená, že provdaná žena s novým kratším či delším příjmením, než bylo to předchozí jinak vibruje, měla by se tedy stravovat jinak. Médii oblíbená numeroložka také poradí, v který den počít dítě, aby se narodilo ve správný den s příznivým datem a nemělo třeba vrozenou vadu. Úplně vidím novomanžele, kteří bez ohledu na plodné dny, její dny a další biologické okolnosti utíkají od madam domů, aby zapracovali na správně rozvibrovaném potomkovi.

Média, která šíří slávu této troufalé a vynalézavé ženy a nezpochybňují její komické a přitom pro leckoho nebezpečné teorie, jakoby byla poslušna někdejšího páně Werichova zvolání: To je blbě, to se bude líbit.

JAK PROFESOR VOPĚNKA RYBAŘIL

Čeněk Zlatník

Ve středu 22.2.2006 jsem zašel na Filosofickou fakultu vyslechnout přednášku pana prof. Petra Vopěnky na téma „scientismus“. Mezi účastníky jsem zahlédl několik známých matematiků i osobností blízkých Vesmíru. Byli přítomni také čtyři skeptici.

Přednášející hodlal učinit závěrečnou tečku za dlouhou diskusí kolem „veřejného anonyma“, podivného strašidýlka, s nímž vystoupil v děkovné řeči při přebírání ceny VIZE 97 na podzim roku 2004. Diskuse k tomuto vystoupení poté probíhala na stránkách Vesmíru i na webu, přičemž byla i pro Sisyfos zajímavá, vždyť dokonce padl návrh na Bludný balvan pro prof.Vopěnku. Psal jsem o tom podrobněji v článku „Komu slouží veřejný anonym?“ ve Zpravodaji 2/2005.

Co je scientismus nám přednášející bohužel nevysvětlil, přestože šlo o téma přednášky. Zprvu ho ztotožnil s marxismem, jednu chvíli si ho pletl se scientologií, pak sám přiznal nejistotu. Termín nakonec pohotově objasnil našinec – dr. Petr Brodský.

Prof. Vopěnka v úvodu překvapivě sdělil, že vystoupil s „veřejným anonymem“, včetně zmínek o astrologii, homeopatii a numerologii, schválně, aby nastražil past. A hle, do pasti se chytily dvě veliké ryby! Nejmenoval je, ale ten kdo sledoval diskusi, poznal, že šlo o profesory Rudolfa Zahradníka a Václava Hořejšího, kteří Vopěnkovo vystoupení kritizovali ve Vesmíru. Prof. Vopěnka zřejmě přehlédl třetí rybku, dr. Jiřího Grygara s jeho rozhovorem pro BBC. S potěšením pak rozebíral kritiky „ulovených ryb“ a dokazoval, že jejich diskusní vystoupení nebyla fér. Vypomáhal si citacemi z Čapkova „Dvanáctera figur zápasu ...“. Vystupoval značně sebejistě.

Legrace nastala, když se z posluchačstva vynořil prof. Hořejší, že se hlásí jako jedna z oněch ryb! Přiznal se, že je ze Sisyfa, že je věřící a že předseda Sisyfa je taky věřící. (To poslední jsem mu později rozmluvil.) Svoje kritické stanovisko pak srozumitelně vyložil, vysvětlil jak je to s astrologií a homeopatií. Prof. Vopěnka si

podržel názor na inspirativní roli teologie při některých vědeckých objevech, což mu nikdo přítomný nevyvracel. Jeho sebejistota se však vytratila. Třesuté světonázorové výměny probíhaly tentokrát v poklidu a důstojně, jak se sluší na akademickou půdu.

DEKA ZA TISÍCE MÁ ZABRÁNIT NEEXISTUJÍCÍMU ZÁŘENÍ

Lucie Frydecká

MfDnes, 19. ledna 2006

Přerovská firma rozesílá lidem do schránek inzeráty. V letáčku se píše, že v rámci projektu Zdravé bydlení mohou všichni zjistit, je-li prostředí, v němž bydlí, zdravé či naopak. Podle odborníků je to však nesmysl.

Chcete změřit, jaké škodlivé zóny se nacházejí ve vašem bytě? A zároveň zabránit jejím negativním účinkům třeba na vaše klouby? Podobnou nabídku nyní lidé dostávají do svých schránek.

Firma Renáta Šimová - Adam z Přerova totiž měří geopatogenní zóny v domech a bytech. Ty mají podle jejího tvrzení abnormálně ovlivňovat výskyt srdečních, kloubních a rakovinových onemocnění. Zájemci o měření se mají objednat na bezplatné telefonní lince.

Zádrhel je v tom, že firma slibuje změřit něco, co podle odborníků vůbec neexistuje. A co víc, na neexistující problém firma také nabídne řešení - deku, která by měla nezdravé účinky geopatogenních zón vyrušit. „Deka se umístí pod prostěradlo. Je z karbonylových vláken a geopatogenní zóny vyruší,“ popsala zázračnou podložku pracovnice firmy Adam redaktorce, která předstírala zájem o projekt. A dodala: „Na měření bychom vás objednali do dvou měsíců. Máme spoustu zájemců.“

Odborníci přitom teorii patogenních zón a obchody, které kolem nich vznikají, odmítají. „Měření geopatogenních zón je nesmysl. Je to podvod,“ míní Luděk Pekárek z Národní referenční laboratoře pro neionizující záření. Problémem se zabývá léta a zná figle, jaké obchodníci se škodlivými zónami používají.

„Nebezpečné zóny najdou tam, kde člověk spí nebo často sedává. A pro lidi vymyslí řešení, které není nejlevnější,“ říká Pekárek.

Firma Adam nabízí „odstínění“ škodlivých zón celé domácnosti podle slov své zaměstnankyně za šest tisíc. A za deku s karbonylovým vláknem zájemce zaplatí čtyři tisíce. „Karbonylové vlákno zní vědecky, ale žádné záření nepohlcuje. Uhlík je vodivý, nic víc,“ soudí Pekárek. Majitelka firmy, která zajišťuje měření geopatogenních zón a zároveň prodává výrobky, které mají její účinky mírnit, odmítla s MF DNES hovořit. „Na nic nebudu odpovídat. V médiích se o nás psalo špatně a nemám čas,“ reagovala Renáta Šimová.

Je to právě ona, kdo stojí za celým projektem Zdravé bydlení. Jak se píše na firemních internetových stránkách, Šimová před několika lety onemocněla vážnými onkologickými problémy, za které podle ní mohly zčásti geopatogenní zóny.

Ve Stuttgartu zatčena „Zázračná léčitelka“

O mnoho tisíc Euro připravila v německé spolkové zemi Baden-Württemberg 38-letá takzvaná zázračná léčitelka. Předstírala, že má nadpřirozené schopnosti, kterými mimo jiné může vyléčit jednoho muže z Karlsruhe, který trpěl rakovinou. Za své služby požadovala tato žena nejdříve 4500 Euro. Když potom ještě chtěla doplatek ve výši 2400 Euro, nemocný je nezaplatil a naopak se svou sestrou požadovali již zaplacené peníze zpět. Nato „léčitelka“ zmizela, ale v srpnu byla ve Stuttgartu zatčena. Policie ji viní ještě ze tří jiných podvodů a vyzývá další poškozené, aby se přihlásili.

Kardinál Schönborn proti Darwinovi

Kardinál Schönborn, hlava rakouské katolické církve se výrazně zapojil do debaty o rakouské reformě školství. Obzvláště iritující je, jak se vyjadřuje o vědě. V interview pro list New York Times ze 7. července odmítá evoluční teorii Charlese Darwina jako nevědeckou: „Každý myšlenkový systém, který v biologii popírá pádné důkazy o plánu (designu), je ideologie, ne věda.“ Jeho slova znějí jako ozvěna kreacionistických textů.

Zprostředkováním interview pro New York Times pověřil kardinál Schönborn agenturu Creative Response Concepts. K jejím klientům patří i Discovery Institute, který hrál roli v rozhodování výchovné komise ve státě Kansas. Tato komise škrtnla v roce 1999 evoluční teorii z učebního plánu (rozhodnutí bylo ale již zrušeno). Viceprezident této fundamentalistické Thnik Tanks (www.discovery.org), Mark Ryland, je dle jeho vlastního vyjádření také členem představenstva konzervativního institutu pro studia otázek manželství a rodiny (ITI) v Gaminu – Horním Rakousku (www.iti.ac.at), jehož předsedou je Schönborn.

Kardinál: „V průběhu celé historie bránila církev pravdy víry. V moderní době se cítí povolána bránit i rozum, přičemž trvá na tom, že v přírodě jde skutečně o plán (design).“ Rakouská genetička a nositelka Wittgensteinovy ceny Renée Schröderová kardinála tvrdě kritizuje: „Měl by se trochu s vědou seznámit (...). Označovat boha za designéra zní sice moderně, ale ani první ani to druhé se tím nedokazuje (...). Proč jsou nemoci? Proč máme věřit, že byly naplánovány? Věřit znamená nevědět. Církev by zde měla stát stranou.“

Homeopatický knockout-test

Jak lze snadno vyzkoušet účinnost homeopatických přípravků? Vědecky je to možné pouze pomocí nákladných a složitých, dvojité zaslepených testů. Jsou ale i jiné cesty pro testování jejich účinnosti. Lékárník Ulf Mann píše v německých novinách pro lékárníky (Deutsche Apothekerzeitung 20/90, 1990), jak ho jeho berlínský kolega M. Wiesenauer přesvědčoval: „Když nevěříte v účinek homeopatik, tak berte po půlhodině 5 kapek přípravku

Cocculus D4. Připravte se ale na to, že Vám bude velmi zle!“ Skeptický Ulf Mann tak učinil a nebylo mu vůbec nic. Mohlo by to ale dopadnout i úplně jinak. Jak známo, jediné nebezpečí v takovém případě hrozí, když člověk věří, že při požití daného přípravku se následky dostaví. Vlivem nocebo-efektu se to skutečně může stát. Ulf Mann uvádí i tento případ: Lékárník B. Bloesi po požití homeopatika Cantharis C1000 (Lytta vesicatoria), která nemá ani jedinou molekulu účinné látky, málem omdlel. Dr. Rainer Wolf, docent Biocentra na Univerzitě ve Würzburgu, testoval výše uvedená homeopatika v roce 1996 po více dní. Podle homeopatů mají mít tyto přípravky u zdravých lidí vážné následky, ale u Dr. Wolfa se žádné neprojevíly.

V roce 2005 se na universitě ve Würzburgu prováděly testy PSI. Jeden z kandidátů těchto testů, Dr. Hans-Jürgen Fuchs, předepisuje dle vlastního vyjádření homeopatika pravidelně již 17 let. Vhodné homeopatikum určuje pomocí kyvadla. Na otázku Dr. Wolfa, zda zná homeopatika, která by u zdravého člověka mohla mít vážné vedlejší účinky, jmenoval ihned Phosphorus C200 a Sulfur D1000 jako vysoce účinné prostředky, které u zdravého člověka vyvolají vícedenní pracovní neschopnost, upoutají ho na lůžko, ale životu nebezpečné nejsou. Byly to tedy přípravky, vhodné právě pro „knockout-test“. V prvním svazku učebnice homeopatie od Gerharda Köhlera („Lehrbuch der Homeopatie“, Band 1, 2004) stojí:

- Velmi vysoké C-potence mohou škodit (str. 136)
- Phosphorus C200 může vést ke kolapsu krevního oběhu (str. 55)
- Sulfur D1000 snižuje tělesnou teplotu (str. 55)

Brát se má 4 – 6 kuliček denně po několik dní (str. 133). Kuličky se mají nechat v ústech pomalu rozpustit (svazek 2, str. 15). Dr. Wolf si v lékárně obstaral jmenované vysoce potencované přípravky a od každého přípravku bral vždy po několika hodinách 9 kuliček. Na jazyku byly docela chutné, ale žádné účinky se nedostavily. Stejnou zkušenost udělal i jiní skeptici, např. paní Krista Federspiel. Od každého přípravku brala po 10 dní 4 kuličky, poslední den dokonce před televizní kamerou. Také nic. Pět dalších skeptiků z Vídně a několik členů vědecké rady německé skeptické organizace GWUP prošlo knockout-testem rovněž bez jakýchkoliv následků. Žádná pracovní neschopnost nenastala. Dle vídeňských skeptiků jsou kuličky sladké a chutné. Paní Federspiel dodává, že za kilo mléčného cukru, který je v nich obsažen, se ovšem musí v lékárně zaplatit více jak 100 Euro.

„Neúčinnost homeopatik se vědeckými testy nedá dokázat“, oponují homeopaté. „Konvenční medicína léčí všechny stejně, kdežto u homeopatie dostane každý pacient na svoji nemoc lék zcela individuální, většinou vysoce potencovaný lék se zcela specifickým účinkem!“

Může být toto tvrzení vyvráceno něčím pádnějším než skutečností, že se příslušná homeopatika dají vyměnit za jiná vysoce potencovaná nebo za pouhé kuličky s mléčným cukrem, aniž by se cokoliv na výsledku léčby změnilo?

TŘETÍ SKEPTIKON

se bude konat ve dnech 8. až 10. září v Letovicích, v Hotelu Koupaliště. Vy, kteří máte zájem prožít společný víkend s námi skeptiky (akce se zúčastní téměř kompletní výbor Sisyfa a někteří z našich významných spolupracovníků) si laskavě sami včas rezervujte ubytování v Hotelu Koupaliště. Kromě toho bychom samozřejmě o Vás rádi předem věděli, a tak nás prosím o svém záměru informujte (na adresu webmastera našich webových stránek).

Program:

pátek 8. září: Ubytování účastníků, večere, diskuse.
sobota 9. září: Snídaně pro ubytované v ceně ubytování.

Vlastivědný program, poznávání okolí. Zřejmě výlet na Macochu. Oběd v hotelovém baru. Od 15:00 přednášky pro veřejnost (témata budou upřesněna). Večere pro ubytované. Venkovní grilování selátka, nebo vepřových a kuřecích specialit. V případě nepříznivého počasí grilování na lávovém grilu s posezením v sále restaurace.

neděle 10. září: Snídaně pro ubytované a odjezd.

Hotel Koupaliště

**U Koupaliště 10/82
679 61 Letovice**

Tel: 516 528 645

www.hotel-koupaliste.cz

Smutná zpráva

V prosinci r. 2005 zemřel ve věku 65 let Petr Jakeš, jeden z mála českých vědců, který pracoval pro NASA. Patřil mezi vynikající znalce meteoritů a meziplanetární hmoty, zabýval se studiem sopečné činnosti a měsíčních hornin. V Národním úřadu pro letectví a vesmír (NASA) strávil několik let svého života. Poprvé studoval měsíční horniny, které z Měsíce přiváželi američtí astronauti, při stáží v letech 1971 a 1972. Podílel se na přípravě sond, které putovaly na planetu Mars. Byl skvělý popularizátor oboru, pedagog, měl navíc velký smysl pro humor. Lidský přístup u něj přitahoval i studenty.

Jiří Grygar oslavoval

Náš přední český astrofyzik, popularizátor vědy a současný předseda Učené společnosti RNDr. Jiří Grygar, CSc. (mimo jiné též „otec zakladatel ČKS Sisyfos“) oslavil 17. března 2006 významné životní jubileum. Sedmdesátiny našeho předního skeptika a popularizatora astrofyziky byly vzpomenuy mnoha médii. K četným gratulantům se připojuje i Zpravodaj Sisyfos.

Prof. MUDr. Oskar Andryšek

chce psát příběhy ze své bohaté lékařské praxe.

Přední onkolog, lékař a pedagog s bohatou praxí oslavil v kruhu přátel a spolupracovníků 75. narozeniny a to

ve „své“ nemocnici v Měšicích, kde je umístěno Centrum integrované onkologické péče. Přítomným oznámil, že píše knihu povídek o své bohaté lékařské praxi. Děkujeme za významnou pomoc při zpochybňování léčitelských metod, za půvabné a vděčně přijímané přednášky.

Prof. Andryšek v tanečním rejži

Přednášky cyklu Věda kontra iracionalita

Konají se tradičně každou třetí středu v měsíci v budově Akademie věd na Národní třídě v Praze, a to v místnosti 206 od 17 hod. Po přednáškách následuje diskuse.

19. 4. Vzdělání a vzdělávání na počátku 21. století - Prof. Ing. Rudolf Zahradník, DrSc.

17. 5. - Rizika jaderné energetiky - ke 20. výročí Černobylu - Ing. Dana Drábová (předsedkyně Státního úřadu pro jadernou bezpečnost) a prof. MUDr. Oskar Andryšek, DrSc.

- ⌘ Zpravodaj Sisyfos – neperiodický bulletin občanského sdružení SISYFOS – Českého klubu skeptiků, člena evropského sdružení ECSO (European Council of Skeptical Organisations) a světového sdružení CSICOP (Committee for the Scientific Investigation of the Claims of the Paranormal). Zapsán do evidence periodického tisku MKČR pod číslem MKČR E 11208
- ⌘ Kontaktní adresa Českého klubu skeptiků: Věra Nosková, U studánky 18, 170 00 Praha 7 e-mail: lano@centrum.cz
- ⌘ Běžný účet u České spořitelny, Praha 2, číslo 9161329, kód banky 0800.
- ⌘ Adresa na internetu: <http://www.sisyfos.cz>
- ⌘ Zpravodaj Sisyfos, číslo 1/2006 – vyšlo v dubnu 2006. Editorka Věra Nosková. Redakční rada: doc. Čeněk Zlatník, Lenka Příbylová, Martin Bloch.
- ⌘ Grafická úprava: Jiří Nosek, www.photomorgana.cz
- ⌘ Tiskárna VS Praha- Pankrác, www.sweb.cz/vstisk/
- ⌘ Příspěvky do Zpravodaje Sisyfos posílejte na adresu: Věra Nosková, U studánky 18, Praha 7, 170 00. Lze je též zaslat i s diakritikou na e-mail: lano@centrum.cz